

MEDZINÁRODNÝ ORGANOVÝ FESTIVAL

NÁRODNÝ VÝBOR MESTA KOŠÍC
SLOVKONCERT, čs. umelecká agentúra
ŠTÁTNÁ FILHARMÓNIA KOŠICE

Medzinárodný hudobný festival
XXXI. KOŠICKÁ HODOBNÁ JAR

XVI. MEDZINÁRODNÝ ORGANOVÝ FESTIVAL

24. apríla — 6. mája 1986

Festival sa koná pod záštitou
Ministerstva kultúry SSR

AMADEUS WEBERSINKE sa narodil v severných Čechách. Študoval na Inštitúte pre cirkevnú hudbu v Lipsku pod vedením prof. K. Staubeho, J. N. Davida, O. Weinrecha a klavír u C. Martiessena. Pôsobil ako docent, neskôr ako profesor na Vysokej hudobnej škole v Lipsku. Od r. 1966 je na Vysokej škole C. M. von Webera v Drážďanoch a viedie majstrovskú triedu komornej hudby. Popri tom je hostujúcim profesorom na Akadémii Musashino v Tokiu, pravidelne viedie majstrovské kurzy na Hudobnom seminári vo Weimare a pôsobí ako porotca na popredných medzinárodných organových súťažiach. Na Medzinárodnej organovej súťaži J. S. Bacha roku 1950 v Lipsku získal A. Webersinke jednu z dvoch prvých cien. Na jeseň toho istého roku mu vláda NDR za zásluhy udelila Národnú cenu. V roku 1953 sa umelec rozhodol venovať sa výlučne hre na klavíri. Jeho úspešná koncertná činnosť z tohto obdobia dáva jeho rozhodnutiu za pravdu. Vystupoval ako sólista, aj ako člen Beethovenovho tria. Od r. 1965 koncertuje znova ako organista na pódiach viacerých svetadielov. Nahráva pre gramofónové spoločnosti a rozhlas.

24. 4.

ŠTVRTOK

20.00

DÓM SV. ALŽBETY

OTVÁRACÍ KONCERT

AMADEUS WEBERSINKE

NDR

JOHANN SEBASTIAN BACH (1685—1750)

Toccata, adagio a fúga C dur BWV 564

NIKOLAUS BRUHNS (1665—1697)

Prelídium a fúga e mol

JOHANN SEBASTIAN BACH

Tri chorálové predohry

„Wachet auf, ruft uns die Stimme“ (Schübler)
BWV 645

„O Mensch bewein' dein Sünde gross“ (Orgel-
büchlein) BWV 622

„Wir glauben...“ (III. časť z klavírnych cvi-
čení) BWV 680

PETER HERMANN

Tre pezzi per organo (1983)

I. Preludio

II. Fuga

III. Fantasia

JOHANN SEBASTIAN BACH

Toccata a fúga F dur BWV 540

KAMILA KLUGAROVÁ sa narodila v Brne. V rokoch 1963-69 študovala hru na organe na brnenskom konzervatóriu u prof. J. Černockého a J. Pukla. Vysokoškolské štúdiá absolvovala v rokoch 1967-73 na JAMU v Brne u doc. A. Veseléj. Svoje štúdiá ukončila ašpirantúrou na AMU v Prahe u doc. M. Šlechtu v r. 1978. Úspešne sa zúčastnila celoštátnych súťaží v r. 1968 a 1969. V r. 1970 sa stala víťazkou Interpretácejnej súťaže ČSR. V r. 1971 sa stala laureátkou Medzinárodnej organovej súťaže Pražská jar a v r. 1973 získala titul laureáta na Medzinárodnej súťaži v talianskej Bolgini. V rokoch 1971 a 1977 sa aktívne zúčastnila medzinárodných letných organových seminárov v belgickom Mechelen a holandskom Haarleme. Okrem pravidelnej koncertnej činnosti v ČSSR úspešne koncertovala v NDR, MĽR, RSR, ZSSR, PLR, NSR, Finsku, BĽR, Juhoslávii a Švajčiarsku. Často nahráva pre rozhlas a televíziu nielen u nás, ale aj v zahraničí. Spolupracuje s gramofónovými závodmi Opus a Panton.

26. 4.

SOBOTA

19.30

DOM UMENIA

DRUHÝ KONCERT

ŠTÁTNÁ FILHARMÓNIA KOŠICE

OLIVER DOHNÁNYI — dirigent

JOSEF BUCHER, Švajčiarsko — organ

KAMILA KLUGAROVÁ — organ

IVAN SOKOL — organ

ELENA HANZLOVÁ — soprán

DAGMAR PECKOVÁ — alt

VOJTECH KOCIÁN — tenor

PETER MIKULÁŠ — bas

MIEŠANÝ ZBOR MESTA BRATISLAVY

LADISLAV HOLÁSEK — zbormajster

JOSEPH GABRIEL RHEINBERGER (1839—1091)

Koncert pre organ a orchester č. 2 g mol, op. 177
Grave

Andante

Con moto

PETR EBEN (1929)

Koncert pre organ a orchester č. 2

Maestoso. Agitato. Attacca

Andante rapsodico. Allegretto

Molto vivace

X X X

FRANTIŠEK XAVER ZOMB (1779—1823)

— JOZEF PODPROCKÝ

Vesperae Cassovienses (Košické nešpory) — výber
pre tenor, a bas sólo, miešaný zbor a sláčikový or-
chester

Missa ex D pre soprán, alt, tenor, bas sólo, miešaný
zbor, organ a orchester

27. 4.

NEDEĽA

11.00

MARKUŠOVCE — DARDANELLY

MIMORIADNY KONCERT

JOSEF BUCHER

Švajčiarsko

TARQUINIO MERULA (1590—1665)

Capriccio chromatico

ANTONIO DE CABEZÓN (1510—1566)

Diferencias sobre la Pavana Italiana

DIETRICH BUXTEHUDE (1637—1707)

Chorálová fantázia „Wie schön leuchtet der Morgenstern”

JOSEPH HAYDN (1732—1809)

Tri skladby pre flautové hodiny

Improvizácie na dané témy

JOSEF BUCHER sa narodil r. 1929. Študoval na konzervatóriach v Zürichu, Paríži a vo Viedni. Jeho profesorom bol aj vynikajúci organista Marcel Dupré. Na Štátnej hudobnej akadémii vo Viedni získal diplom organistu a dirigenta. Pôsobí ako profesor organovej hry na Švajčiarskej hudobnej škole v Lucerne. Je častým hostom na organových festivaloch v NSR, Poľsku, ČSSR, Švédsku. Často koncertuje aj v zahraničí (Anglicko, Taliansko, Rakúsko, Francúzsko a ī). Spolupracuje s rozhlasovými a televíznymi spoločnosťami v rôznych štátoch. Zahraničná kritika vysoko hodnotí jeho umelecký výkon.

28. 4.

PONDELOK

20.00

DÓM SV. ALŽBETY

TRETÍ KONCERT

JOSEF BUCHER

Švajčiarsko

JOHANN SEBASTIAN BACH (1685—1750)

Prelúdium a fúga e mol BWV 548

Triová sonáta č. 4 BWV 528

Adagio. Vivace

Andante

Un poco allegro

FRANZ LISZT (1811—1886)

Fantázia a fúga „Ad nos, ad salutarem undam”

MAURYCY MERUNOWICZ sa narodil vo Varšave v r. 1950. Študoval na Hudobnom lyceu v Krakove a na Vysokej škole v Krakove u prof. Jana Jargoňa. V roku 1972 s vyznamenaním absolvoval. V r. 1966 získal 1. cenu na medziškolskej súťaži vo Varšave a v r. 1973 2. cenu na organovej súťaži v Krakove. V rokoch 1973 a 1974 sa zúčastnil majstrovských interpretačných kurzov, ktoré sa konali v Prahe pod vedením prof. J. Reinbergera. Od r. 1972 je asistentom na katedre hry na organe a čembale na Vysokej hudobnej škole v Krakove. Od r. 1968 M. Merunowicz je častým hostom na koncertných pódiach nielen doma, ale aj v zahraničí (ČSSR, NSR, ZSSR, RSR, MĽR, Dánsko, V. Británia, Švédsko, Holandsko, Taliansko). Je stálym hostom Varšavského organového festivalu. V rokoch 1977—78 na 13 recitáloch interpretoval celé organové dielo J. S. Bacha. Nahráva pre rozhlasové, televízne a gramofónové spoločnosti nielen doma, ale aj v NSR a Holandsku.

30. 4.

STREDA

19.30

DOM UMENIA

ŠTVRTÝ KONCERT

MAURYCY MERUNOWICZ
PLR

JOHANN SEBASTIAN BACH (1685—1750)

Prelüdium a fúga C dur BWV 547

Sonáta č. 2 c mol BWV 526

Vivace

Largo

Allegro

Dva chorály z 3. časti klavírnych cvičení BWV 680
a 688

„Wir glauben all' an einen Gott“

„Jesus Christus unser Heiland“

1. koncert G dur pre organ BWV 592

Prvá časť

Grave

Presto

X X X

WOLFGANG AMADEUS MOZART (1756—1791)

Fantázia f mol KZ 608

MIECZYSŁAW SURZYŃSKI

Improvizácia na tému piesne op. 38

CÉSAR FRANCK (1822—1890)

Pastorale

MAX REGER (1873—1916)

Toccata a fúga a mol, op. 80

CHARLES-MARIE WIDOR (1845—1937)

Toccata z 5. symfónie F dur

GISBERT SCHNEIDER sa narodil v r. 1934. Hru na orgány začal študovať vo Weimare u prof. J. E. Köhlera. V štúdiách pokračoval na Vysokej škole hudobnej v Essene v triede prof. S. Redu. Súčasne študoval aj dirigovanie. Zúčastnil sa niekoľkých medzinárodných organových súťaží — aj Pražskej jari —, na ktorých získal popredné miesto. V rokoch 1969—1979 zastával funkciu organistu a dirigenta chóru „Kantorein Velbert“ v Mülhene/Ruhr. A v súčasnosti je profesorom organovej hry a improvizácie na hudobnej akadémii „Folkwang“ v Essene. G. Schneider často koncertuje nielen vo svojej vlasti, ale v rôznych centrach Európy. Je hostom mnohých medzinárodných festivalov a členom poroty na medzinárodných organových súťažiach. Je docentom Medzinárodnej letnej akadémie v Haarleme. Často premiéruje skladby súčasných skladateľov. Spolupracuje tak s rozhlasovými spoločnosťami, ako aj gramofónovými závodmi. Košickému štúdiu sa predstavil na XI. MOF.

5. 5.

PONDELOK

19.30
DOM U MENIA

PIATY KONCERT
GISBERT SCHNEIDER — organ
NSR

TASKIN ORAY — hoboj
Turecko

JOHANN SEBASTIAN BACH (1685—1750)
Prelúdium a fúga C dur BWV 547

JOHANN CHRISTIAN SCHICKCHARDT (1680—1763)
Hamburská suita pre hoboj a organ

Adadio — Allegro — Adagio — Vivace —
Allegro — Adagio — Largo — (Giga)

JOSEPH GABRIEL RHEINBERGER (1839—1901)
Andante pastorale
Rapsódia pre hoboj a organ

MAX REGER (1873—1916)
Introdukcia a passacaglia d mol

X X X
AUGUSTIN FRANZ KROPPFREITER (1936)
Tri kusy pre hoboj a organ (1968)
Meditativ
Grotesk
Zwielichtig
Variativ

ERNST KŘENEK (1900)
Sonatina pre hoboj sólo (1956)
Allegro
Adagietto
Vivace
Andante
Allegro con grazia

FELIX MENDELSSOHN-BARTHOLDY (1809—1847)
Sonáta c mol, op. 65 č. 2
Adagio
Allegro maestoso e vivace
Fúga. Allegro moderato

ALEXANDER GUILMANT (1837—1911)
Cantiléna pastorale pre hoboj a organ

JOHANN SEBASTIAN BACH
Fantázia a fúga g mol BWV 542

Hobojista TASKIN ORAY sa narodil v r. 1950 v Istanbule. V rokoch 1961—68 študoval na Konzervatóriu v Izmiре a potom v Paríži u profesora P. Pierlota. V štúdiách pokračoval na hudobnej akadémii v Essene u prof. P. W. Freita. Na viacerých súťažiach ziskal prvé ceny. V rokoch 1974—1980 zastával funkciu hobojistu-sólistu v symfonickom orkestri v Düsseldorfe. Od r. 1980 je docentom na hudobnom inštitúte Roberta Schumanna v Düsseldorfe. Jeho sólistická činnosť je veľmi bohatá. Meno Taskina Oraya je známe po celej Európe.

IVAN SOKOL, sólista Štátnej filharmónie Košice, sa narodil v Bratislave. Študoval na bratislavskom Konzervatóriu a svoje štúdiá dokončil na Akadémii múzických umení v Prahe v triede vynikajúceho organistu a pedagóga prof. J. Reinbergera. Zúčastnil sa niekoľkých medzinárodných organových súťaží. I. Sokol patrí dnes medzi popredných organistov nielen v našej vlasti, ale možno povedať na celom svete. Pravidelne realizuje nahrávky pre rozhlas a televíziu, má za sebou niekoľko platiňových titulov. Uvedol mnoho premiér slovenských diel a je veľkým propagátorom slovenskej hudobnej tvorby v zahraničí. Zásluhou I. Sokola vznikol v Košiciach Medzinárodný organový festival, ktorého je stálym dramaturgom. Za reprezentáciu slovenského interpretačného umenia, za organizátorskú a pedagogickú činnosť mu v r. 1979 udeliли titul zaslúžilý umelec.

6. 5.

UTOROK

19.30

DOM UMENIA

ZÁVEREČNÝ KONCERT

ŠTÁTNÁ FILHARMÓNIA KOŠICE

RICHARD ZIMMER — dirigent

GISBERT SCHNEIDER — organ, NSR

TASKIN ORAY — hoboj, Turecko

IVAN SOKOL — organ

GEORG PHILIPP TELEMANN (1681—1767)

Koncert pre hoboj d'amore, sláčiky a basso continuo
G dur

Soave

Allegro

Vivace

JÁN ZIMMER (1926)

Symfónia č. 11
(jednovetá)

X X X

JOSEPH GABRIEL RHEINBERGER (1839—1901)

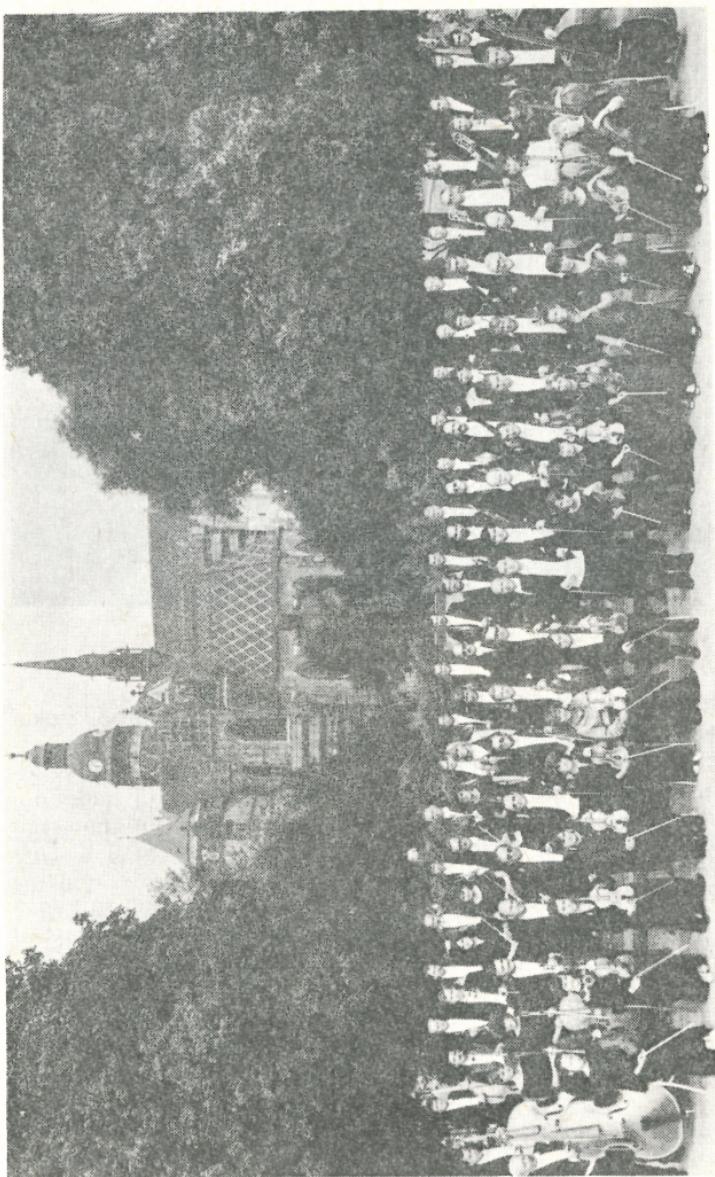
Koncert pre organ a orchester č. 1, F dur, op. 137
Maestoso
Andante
Finale. Con moto

RICHARD ZIMMER sa narodil v Bratislave. Pochádza z rodiny vynikajúcich umelcov, otec je známy nielen ako hudobný skladateľ, ale aj ako dobrý klavirista, matka je akademická maliarka, starý otec Jozef Grešák je náš predný východoslovenský skladateľ, ktorého skladby sú často na programe koncertov Štátnej filharmónie. Richard Zimmer študoval na bratislavskom konzervatóriu. V študiách dirigovania pokračoval na Vysokej škole múzických umení v Bratislave v triede nár. umelca Ladislava Slováka. Štúdium na tejto škole ukončil s červeným diplomom a cenou rektora VŠMU. Zúčastnil sa dirigentskej súťaže Maďarskej televízie. Od 14. sezóny je druhým dirigentom a začiatkom tejto sezóny bol menovaný hlavným dirigentom Štátnej filharmónie. Za tento čas presvedčivo dokázal svoju muzikalitu, pohotovosť, zodpovedný prístup k práci. Jeho koncert na prehliadke Týždňa slovenskej hudobnej tvorby veryšoko hodnotili v odborných kruhoch. Úspešne dirigoval orchester Štátnej filharmónie v NSR, NDR a MĽR.

Slovenský dirigent OLIVER DOHNÁNYI sa narodil roku 1955. Je absolventom bratislavského Konzervatória a pražskej Akadémie múzických umení v dirigentskej triede Václava Neumanna. Študoval na viedenskej Vysokej hudobnej škole pod vedením O. Svitnera. Zúčastnil sa dirigentských kurzov u Igora Markeviča v roku 1975 v NDR a u F. Ferraru v r. 1976 v Taliansku. Získal 3. cenu na dirigentskej súťaži Premio Respighi v Taliansku r. 1976 a titul laureáta na medzinárodnej súťaži v Budapešti roku 1983. Od roku 1979 je Dohnányi dirigentom Symfonického orchestra Československého rozhlasu v Bratislave a dirigentom SF. Vedie pražský komorný zbor Canticorum iubilo. Okrem vystúpení s domácimi orchestrami hosťoval aj v zahraničí, v Rakúsku, MLR, Francúzsku, ZSSR, NDR a i.

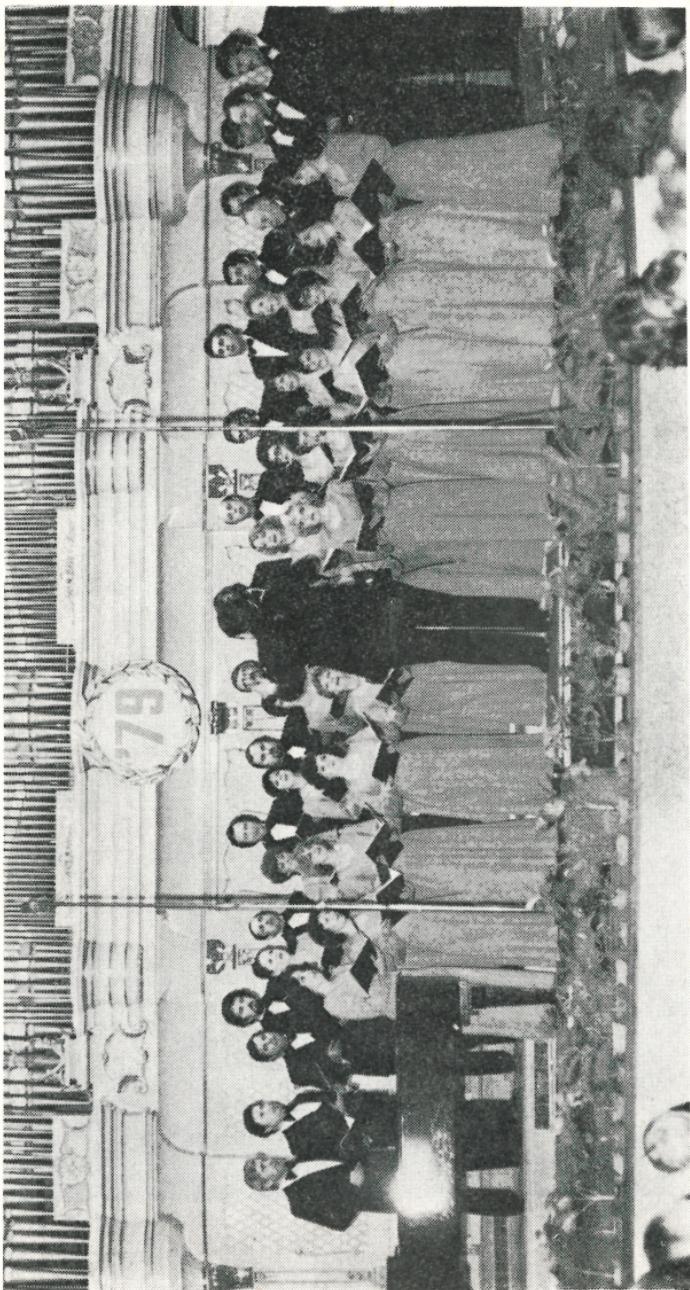
ŠTÁTNA FILHARMÓNIA KOŠICE

vznikla uznesením Slovenskej národnej rady v roku 1968 ako druhý symfonický orchester koncertného typu. Svoju cinnosť začala 1. januára 1969 a prvý koncert sa uskutočnil v rámci Košickej hudobnej jari 16. apríla 1969 v koncertnej sieni Domu umenia v Košiciach, kde do dnešného dňa je aj jej sídlo. Poslaniem Štátnej filharmónie — podľa štatútu organizácie — je cieľavedomým, umeleckým náročným a systematickým predvádzaním hudobných diel prispievať k uspokojovaniu kultúrnych potrieb našich občanov, napomáhať ich estetickej výchove, rozvíjať koncertný život a dôstojne reprezentovať hudobné umenie. Pri plnení svojho poslania nadväzovala Štátna filharmónia na najlepšie tradície národného a svetového hudobného umenia a osobitne sa zameriava na reprodukciu a propagáciu slovenskej hudobnej tvorby. Veľkú zásluhu na dosiahnutí umeleckých úspechov a na vybudovaní Štátnej filharmónie mal najmä šéfdirigent Bystrík Režucha, ktorý 12 sezón stál na čele tohto telesa.

Za svojej existencie Štátna filharmónia uskutočnila stovky koncertov nielen v sídle svojho pôsobenia, ale v mnohých mestách Československa a v zahraničí. Okrem večerných koncertov uskutočňuje špecifické koncerty pre hudobnú mládež — najmä pre tých, ktorí už v rámci vyučovania nemajú hudobnú výchovu a takto pripravuje svoje budúce publikum — a výchovné koncerty pre študujúcu mládež. V meste Košice je i usporiadateľom koncertov vrátane recitálov a festivalových cyklov (Košická hudobná jar a Medzinárodný organový festival). Osobitou črtou Štátnej filharmónie je uvádzanie slovenskej tvorby, najmä premiér, ktoré priamo od autorov aj objednáva.

Štátna filharmónia Košice často nahráva pre Čs. rozhlas ako aj Čs. televíziu, spolupracuje aj s gramofónovým závodom OPUS. Zahraničná tlač a hostujúci umelci — dirigenti ako aj inštrumentalisti, vysoko hodnotia umeleckú úroveň a interpretačné majstrovstvo orchestra.

Orchester Štátnej filharmónie úspešne reprezentoval naše interpretačné umenie v Taliansku, PLR, BLR, ZSSR, Španielsku, MLR, NDR, Juhoslávii, Portugalsku, Švajčiarsku, NSR a Západnom Berlíne.

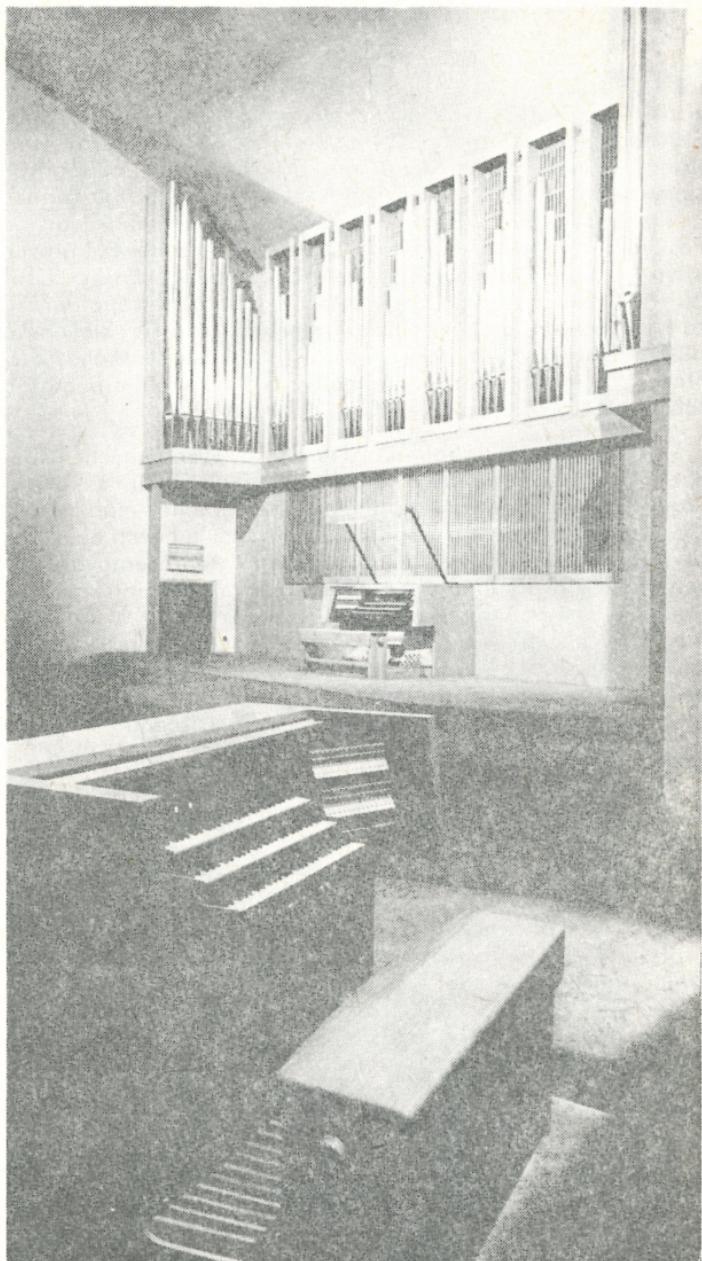

Spevácky zbor mesta Bratislavы si svojou doterajšou umeleckou činnosťou vybudoval pevné miesto medzi najvyspelejšími neprofesionálnymi zbormi na Slovensku. V tomto roku si pripomína 14. výročie svojej činnosti. Pravidelne sa zúčastňuje súťaží speváckych zborov konaných v rámci Slávností zborového spevu a Zlatého venca mesta Bratislavы. Viackrát účinkoval na Bratislavských hudobných slávnostach, na hudobných festivaloch v Piešťanoch a v Trenčianskych Tepliciach. Niekoľkokrát účinkoval na Festivalu zborového umenia v Jihlave a v rámci kultúrnych výmien medzi hlavnými mestami koncertoval v Prahe. Osobitným druhom umeleckej činnosti zboru je spolupráca so slovenskými orchestrálnymi telesami, ako je Slovenská filharmónia, Symfonický orchester Československého rozhlasu v Bratislavе, Štátny komorný orchester Žilina, Štátна filharmónia Košice.

V zahraničí dosiahol zbor niekoľko významných úspechov na medzinárodných zborových súťažiach v talianskom Arezze a Gorizzii, anglickom Llangolene, maďarskom Debrecíne, rakúskom Spittali, kde sa umiestňoval na prvých a druhých miestach. Úspešne reprezentoval slovenské zborové umenie na festivaloch v švajčiarskom Lugane, v španielskej Barcelone, Santanderi a v San Sebastiane, ako i na umeleckých zájazdoch v Lotyšskej SSR a v Taliansku. Veľký úspech dosiahol zbor v roku 1984, keď na medzinárodnej súťaži speváckych zborov v anglickom Middlesbrough ziskal jednu I. cenu a jedno III. miesto.

Repertoár zboru tvorí popri dielach renesančnej a barokovej polyfónie a zborových dielach klasicizmu a romantizmu, najmä tvorba skladateľov 20. storočia. V dramaturgii zboru sa kladie osobitný dôraz na uvádzanie diel súčasných slovenských a českých skladateľov, z ktorých viaceré boli Speváckym zborom mesta Bratislavы uvedené v premiérovom naštudovaní. Na spoluúčinkovanie so symfonickými telesami má zbor naštudované diela W. A. Mozarta, J. S. Bacha, G. F. Händla, H. Purcela, F. X. Zomba, I. Stravinského.

Dirigentom a umeleckým vedúcim zboru je Ladislav Holásek, hlavný zbormajster opery SND v Bratislavе.

DISPOZÍCIA ORGANU V DOME UMENIA

I. manuál

Burdon	16'
Principál	8'
Flauta rúrková	8'
Flauta zobcová	4'
Oktáva	4'
Kvinta	2 2/3'
Superoktáva	2'
Mixtúra 5—6x	1 1/3'
Trúbka	16'
Trúbka	8'
Trúbka sólová	8'
II/I	
III/I	

II. manuál

Kryt	8'
Kvintadlena	8'
Principál spevný	4'
Flauta kopolová	4'
Oktáva	2'
Flauta lesná	2'
Kvinta	1 1/3'
Septima	1 1/4'
Superoktáva	1'
Nóna	8/9'
Seskviaaltera 2x	2 2/3'
Akúta 4—5x	2/3'
Roh krivý	8'
Šalmaj	4'
Tremolo	
III/II	

III. manuál

Flauta drevaná	8'
Viola	8'
Principál	4'
Roh nočný	4'
Nazard	2 2/3'
Flauta priečna	2'
Tercia	1 3/5'
Flauta syčivá	1'
Mixtúra 4—5x	1 1/3'
Cimbal 3x	1/3'
Dulcian	16'
Hoboj	8'
Trúbka jasná	4'
Tremolo	

Pedál

Principál	16'
Subbas	16'
Oktáva	8'
Flauta krytá	8'
Superoktáva	4'
Pommer rúrkový	4'
Flauta plochá	2'
Mixtúra 6x	2 2/3'
Pozuuna	16'
Trúbka basová	8'
Klarina	4'
I/P	
II/P	
III/P	

Pre organovú tvorbu 17. a 18. storočia má najväčší význam oblasť severného Nemecka, v ktorej reformované kostoly poskytovali väčší priestor pre hudbu a často sa stávali koncertnými sieňami. Organ sa stal centrom hudobného snaženia a záujmu a stáva sa skúšobným kameňom hudobníkov. Najvýznamnejším skladateľom tohto obdobia je **Dietrich Buxtehude**. Sám výborný interpret napísal množstvo formovo rôznorodých skladieb. Prelúdia a fúgy sú po formovej stránke ešte toccatovými fúgami. V neskoršom období sa Buxtehude odkláňa od tejto viacdielnosti, kde jednotlivé diely majú už iný charakter.

Najvýznamnejším žiakom Buxtehudeho bol **Nicolaus Bruhns**. Bol nielen výborným organistom, ale aj znamenitým huslistom. Pre jeho voľné skladby je charakteristické delenie na drobné diely neustálymi zmenami rytmu, tempa, štylizácie a kontrastnosť jednotlivých dielov dáva skladbám zároveň napätie i fantastičnosť. V niektorých skladbách zdôrazňuje virtuózny prvek rýchlymi figuráciami na manuáloch a efektnými pedálovými sólami.

Pokračovateľom Buxtehudeho a dovríšiteľom hudobného baroka bol **J. S. Bach**. Podľa tradície svojej muzikantskej rodiny sa začal J. S. Bach veľmi skoro učiť hudbe. Roku 1703 je už huslistom kniežacieho orchestra vo Weimare, kam sa po niekoľkých rokoch pobytu v Arnstadtte a Mühlhausene vrátil ako dvorný hudobník kniežaťa Wilhelma Ernsta. Dlhodobý pobyt vo Weimare priniesol bohatú skladateľskú úrodu v podobe znamenitých organových kompozícii. Roky v Köthene boli šťastným obdobím autorovho života. Tu podnikal časté koncertné zájazdy a za pomerne krátke čas získal slávu vynikajúceho virtuóza v organovej hre. Roku 1723 je už kantorom v Lipsku. Odvtedy hrá veľa rokov v kostole, učí spev, vedie zbory a venuje sa skladateľskej práci. Bachova bohatá tvorivá činnosť pripadla na prelomové obdobie, keď polyfónia vstúpila do poslednej, konečnej fázy svojho rozvoja, keď prichádzala homofónia s novým vypracovaním hudobnej frázy, s novým usporiadanim zložky melodickej a harmonickej a s novým tonálno-harmonickým usporiadanim. Bachov génius korunoval odchádzajúcu epochu a stačil položiť základy rozvoja novej, prichádzajúcej. Bach stál bokom od hlavných hudobných prúdov svojich čias, neprejavoval veľké ambície novátoriské v oblasti sonátovej formy, nezasiahol ani do premeny v opere, inklinoval k polyfonickej faktúre a z tejto štruktúry vyrastá aj jeho melodika. Bach dosiahol úplnú dokonalosť vo formách a viaceré jeho skladby svedčia

o cite pre „absolútne“ vyznenie. Bach zakotvil svoje umenie v neobyčajne rozmernom diele, ktoré počtom prevyšuje tišicku. Krátko po jeho smrti mnohé z jeho diel postupne strácali kontakt s obecenstvom, pretože rodiaca sa éra hudobného klasicizmu s celou svojou orientáciou nenačádzala už pre hudbu barokového obdobia dostatočné pochopenie. Veľká časť Bachovej tvorby a z nej predovšetkým kantátové a organové skladby boli v klasicizme, novo orientovanom svetskem smere, považované za akýsi religiózny pozostatok. Navyše aj polyfónna faktúra bola veľmi vzdialená jasnému, prehľadnému homofónnemu myšleniu klasicizmu. Možno povedať, že ani jeden štýlový prerod neprebiehal v takom krátkom čase a takým ráznom presadzovaním nového, ako to bolo v prípade prerodu baroka na klasicizmus. A tak sa mohlo stať, že mnohé Bachove diela sa stali zo dňa na deň neaktuálnymi a nepotrebnými. Hudba romantizmu túto tvorbu nanovo objavila, aby sa stala trvalou a neodmysliteľnou súčasťou dramaturgie a koncertných podujatí.

V Bachovom umeleckom odkaze je najpočetnejšie zastúpená práve organová hudba, ktorá dodnes predstavuje vrchol literatúry pre tento nástroj. Bach sa pohyboval v zaužívaných formách, inklinoval k polyfonickej faktúre. Aj tohtoročný Medzinárodný organový festival vzdá hold tomuto autorovi. Jedinečnosť jeho hudby je aj v dvadsiatom storočí celkom očividná, má oddaných interpretov a verných poslucháčov, ktorým má stále čo povedať.

Toccata, adagio a fúga C dur BWV 564, tretia rozmerná skladba z mladosti, predstavuje jedinú ukážku využitia foriem talianskeho koncertu pre vytvorenie špecificky organového diela. Tri typické orchestrárne časti sa menia na tri typické organové formy, spojené v jeden celok. Úvodné manuálové a pedálové pasáže začínajú toccatu, ktorá má dokonalú inštrumentálnu štylizáciu. Adagio sa vyznačuje dokonalou kantilénou a samotná fúga nezaprie koncertantný prvok.

Tri chorálové predohry BWV 564, 622, 680 spočiatku prebrali formu ich predchodcov a len koncom pobytu vo Weimare vytvára z nich Bach samostatný typ chorálovej predohry.

Toccata a fúga F dur BWV 540 patrí k vrcholným a aj stavbou najmohutnejším organovým dielam J. S. Bacha. Súdiac podľa toho, aký rozsah pedálu Bach v Toccate žiada, skladba vznikla v Köthene. Bach v nej nepriraduje k sebe rozličné prvky tak, ako sme to pozorovali v jeho skorších toccatách, ale v tomto prípade ju buduje veľmi ekonomicky z pomerne skromného hudobného materiálu. Téma nad držaným tónom F v pedáli je vedená v dvoch

hlasoch na dlhom úseku prísne kánonicky, potom ju preberá sólový pedál. To isté sa opakuje na dominante C aj s podobným, ba ešte väčším pedálovým sólom. Stredný diel je vybudovaný ako prevedenie novej témy, ktoré je spracované imitačne medzi basom a sopránom, no trikrát sa preruší návratom prvej témy, ktorej obmena nad pedálovým tónom C toccatu aj uzatvára. Fúga je v Bachovej tvorbe zvláštnosťou svojho druhu: je to jediná organová fúga s dvoma témami, ktoré sa neskôr v rozvedení objavia aj súčasne. Štýlovo je fúga celkom odlišná od toccaty. Mohli by sme ju priaradiť k dielam, v ktorých sa zračí vplyv talianskej vokálnej polyfónie.

Prelódium a fúga e mol BWV 548. Na tejto skladbe možno najlepšie pozorovať Bachov návrat k Buxtehudeho princípu polytematickej jednoty prelúdia a fúgy. Prelódium je vybudované na jedinej téme a pripravuje nástup fúgovej témy, ktorá má chromatický charakter. Fúga e mol je spomedzi skladieb lipského obdobia najvirtuóznejšia a z formovej stránky najvoľnejšia. Má trojdielnu stavbu, prvy a tretí diel fúgy sú totožné, stredný diel vyplňujú toccatové figúry. Druhá téma kontrastuje s prvou a stupňuje napätie až po záver.

Triová sonáta č. 4 e mol BWV 528. Triové sonáty sa zachovali v Bachovom autografe v tzv. Lipskom rukopise. S triovými sonátami sme sa v Bachovej tvorbe už častejšie stretli nielen v sonátkach pre husle a klavír, pre violu da gamba a klavír, ale častejšie aj v áriách kantát. Pokial ide o formu sonát, z árií preberá Bach formu trojdielnosti. Rýchle časti sonát sú väčšinou fúgované. Fúgové rozvedenia v rýchlych častiach sú svojimi bohatými moduláciami predzvesťou neskoršej klasickej sonáty. Pravda, tu sú kontrapunktické rozpracovania témy. Pomalé časti sú prístupnejšie, jednoduchšie v štruktúre a vyznačujú sa intímnejším charakterom, je v nich menej asketickej objektívnosti, viac zvukového čara, ba aj citová zanietenosť v zdanlivo voľne sa imitujúcich hlasoch . . . „pre školené uši veľká rozkoš“, hovorí Mattheson.

Prelódium a fúga C dur BWV 547 pochádza z Bachovho vrcholného obdobia v Lipsku, keď jeho koncepcie prerástli svojimi rozmermi, odvážnosťou prostriedkov a náročnosťou interpretácie všetko, čo sa v tom čase bežne písalo pre organ. Hned' na začiatku prelúdia je exponovaný celý jeho mativický materiál, ktorý sa stále rozvíja. Pedálové ostinato zdôrazňuje jasnú náladu prelúdia. Krátka téma nasledujúcej fúgy sa neustále opakuje v pôvodnom tvaru aj v inverzii. V rozvedení sú obidva tieto tieto tvary uvádzané v tesnách. Nakoniec sa do hudobného prúdu zapojí pedálový hlas, ktorý uvedie tému v dvojnásobnej augmentácii.

Napriek kontrapunktickej umelosti pôsobí skladba krásnym a prirozeným dojmom. Radosťou oplývajúci záver fúgy pripravený niekoľkými disonantnými akordmi korunuje celé dielo.

Sonáta č. 2 c mol BWV 526. Bachových šesť triových sonát vznikalo asi koncom dvadsiatych rokov. Sonáty boli napísane ako študijný materiál pre syna Friedemana. Z ich nadpisu „Sechs Sonaten für 2 Klaviere und Pedal“ predpokladame, že boli pôvodne písané pre dvojmanuálové cembalo s pedálom. Sonáty majú prisnu triovú formu a patria k tomu najlepšiemu, čo Bach vytvoril. Prvý životopisec Bachov Forkel hovorí: „...o ich hudobnej kráse sa ani hovorí nedá“.

Fantázia a fúga g mol BWV 542 vznikla buď na konci Bachovho weimarskeho pobytu, alebo v Köthene. Fantázia g mol vznikla o niečo skôr ako fúga, je plná invenčného uohatstva, smelých harmonických postupov, ktoré znamenajú dovršenie doterajšieho vývoja v tejto oblasti. Vzlet i monumentálna recitatívnych pasáží, ktoré sú vystriedané dvoma krátkymi, imitačne spracovanými plochami, to všetko je v tejto svojho druhu vrcholnej skladbe Bachovej podriadenej forme, prísnemu poriadku. Téma fúgy pochádza zo starej holandskej ľudovej piesne.

Nie všetky roky **W. A. Mozarta** sa vyznačovali pohodou a úspechmi. Roky 1789—1790 boli chudobné nielen v kompozičnej bilancii, ale boli to roky smutné a bolestné, poznačené márnym zápasom o umelecké uznanie a vlastne aj o celý život. Svedectvom jeho zlej situácie je aj žiadosť u majestátu Viedne, v ktorej jeden z najväčších operných autorov sa ponúka bezplatne pomáhať pri chrámovej hudbe. Bol donútený prijímať akékoľvek objednávky a písat hudbu pre hračie strojčeky a sklenenú harmoniku. **Fantázia f mol** z roku 1791, striedajúca časti na kontraste tempa rýchlo — pomaly — rýchlo je dielom, ktorým autor sledoval vytvorenie ľúbivej skladby. Skladba bola upravená aj pre orchester a jej pôvodné znenie pre hrací válec flautových hodín sa zachovalo.

Felix Mendelssohn-Bartholdy patrí k významným osobnostiam v histórii hudby. U Mendelssohna prekvapuje práve vyrovnosť, priam slnečná pohoda a vopred určená umelecká dráha. Pôvod a znamenité vzdelenie mu predurčili výnimocne šťastnú cestu umeleckého napredovania. U otca mal k dispozícii orchester, takže svoje žiacke práce si mohol overiť a počuť v dobrom prevedení. Veľmi skoro skladateľsky vyrástol a ziskal si povesť vynikajúceho klavirista a dirigenta. Jeho umelecký vývoj prebiehal úspešnou cestou. Sám založený lyricky nachádzal v poézii a maliarstve inšpirácie, ktoré silne ovplyvnili poznanie Schuberta

a Webera. Bol iniciátorom Bachovej renesancie a práve jeho zásluhou začal svet objavovať veľkosť Bachovho diela, vtedy skoro už zabudnutého. Dvadsaťročný sa príčinil o oživenie Bachovho kultu uvedením Matúšových paší. Pôsobil v Lipsku — v centre vtedajšieho umeleckého hudobného diania, kde naplno rozvíjal svoje schopnosti a pri viedol koncertný život na najvyššiu možnú úroveň. Svojou neproblematickou a jemne odľahčenou a uhladenou hudbou nasiel mnohých ideoovo rovnako orientovaných a nadšených obdivovateľov. Majstrovstvo a svojráz Mendelssohnovej hudby sa stalo pre mnohých skladateľov smerodajným ukazovateľom. Spojením svojich sklonov skladateľských s intenzívnym kultom veľkých zjavov klasicizmu a renesančiou Bacha a Händla, vytvoril Mendelssohn okolo seba ovzdušie, ktoré nepopierateľne zmenilo nielen názor na hudbu, ale aj na jej funkciu v spoločnosti vtedajšej doby. Z jeho kompozičného odkazu k najdôležitejším patria predohry s programovým zameraním, symfónie, dva klavírne koncerty, husľový koncert e mol, patriaci k základnému svetovému repertoáru popredných svetových huslistov. Ako veľký obdivovateľ hudby Bacha, ale aj vedený presne vyhnaneným smerom, mal veľký vzťah k organovej hudbe. Sonáty pre organ majú rôzny počet častí a ich nádhera je v kráse použitých hudobných tém, z ktorých najmä pomalé časti majú svoju hlbku úcinku. Niektoré časti v sonátoch sú spracované aj vo forme fúgy. Všetky sú ovplynené výrazom klavírnych skladieb, ktorý mal silný dosah nielen v dobe svojho vzniku, ale orientoval klavírnu tvorbu takmer na celé ďalšie polstoročie.

Koncom 19. a začiatkom 20. storočia sa vyvinul nový francúzsky špecifický, neobyčajne efektný a pôsobivý organový štýl, ktorým na seba francúzska organová tvorba upozornila a získala si vedúce miesto v súčasnej organovej hudbe.

Pevné miesto jej dal **Cézar Franck**, výborný organista, opývajúci improvizáčnym umením a dokonalým majstrovstvom v príslušných polyfonických formách. Organ mu bol najmohutnejším inšpirátorom a životným osudem. Jeho dielo spadá do obdobia hudobného novoromantizmu, ktorému svojou tvorbou dávali podobu Liszt a Wagner. Franck ako organista poznal veľmi dobre dielo Bacha, jeho skladby a ich pevný formový poriadok, ktorý mu pomáhal pri formovaní vlastných tém. V *Pastorale* obe krajné časti majú lyrický charakter s pôsobivou kantilénonou, kým v strednej časti sú opakovane staccatové akordy výrazom radostného veselia.

Tvorba **Maxa Regera** je vrcholom organovej hudby. Je jedným z tých romantických skladateľov, ktorým bachovská

kontrapunktická tvorba sa stala inšpirujúcou silou. Reger bol azda najväčším polyfonikom prerodu 19. a 20. storočia. Nepochopil tento princíp ako niečo, čo treba pietne udržiavať, ale využil ho na to, aby na jeho základe vytváral nové harmonické a tektonické tvary a skupenstvá. V organovej tvorbe vyšiel zo slohu nástroja a využil jeho zvukové vlastnosti tak pôsobivo, že sa stali estetickým prínosom. Technickú náročnosť vystupňoval až k hraniciam hratelnosti. Stretnutie s Bachom malo inšpirujúci moment aj pre Franza Liszta. Jeho organové dielo vzniklo v druhej polovici Lisztovho umeleckého života. Môžeme ho rozdeliť na dve skupiny — na diela pre veľký koncertný organ a na diela pre organ, alebo harmónium. Tie druhé sú určené predovšetkým pre rôzne príležitosti, sú to ukážky drobnej práce s vynikajúcou melodickou a harmonickou krásou. Veľký význam Liszta ako organového skladateľa majú diela písané pre veľký organ. Medzi ne patrí najmä fantázia „Ad nos ad salutarem undam“, „Fantázia a fúga B-A-C-H“ a „Weinen, klagen...“ Liszt je prvý, kto vo veľkom štýle písal organové diela v homofónnom slohu a dokázal, že homofónny sloh na organe je životaschopný, opodstatnený a môže vyvolať veľké účinky. Liszt bol klavírnym virtuózom fenomenálnych možností a štýlová efektnosť a náročnosť, s akou komponoval svoje klavírne diela, sa transformovala aj do skladieb písaných pre organ. „**Ad nos ad salutarem undam**“ je Lisztovým prvým a zároveň najmonumentálnejším organovým dielom. Bolo komponované na tému z Meyerbeerovej opery Prorok. Po nakomponovaní Faustovskej symfónie zaujal Liszta nový námet — Danteho „Božská komédia“. Dantovská symfónia (1856) mala mať spočiatku analogicky tri časti, ale napokon sa obmedzil na skomponovanie dvoch častí, na konci s Magnificatom. Liszt vytvoril celkom voľné náladové symfonické obrazy, inšpirované Danteho veľdielom, no veľmi voľne späť s jeho dielom.

Charles Maria Widor patrí do skupiny neskororomantickej francúzskych skladateľov, ktorí chceli vytvoriť samostatné francúzske umenie. Proti predchádzajúcemu jednostrannému kultu opery obrátili pozornosť k hudbe inštrumentálnej. Widor bol sám výborným organistom a je len celkom pochopiteľné, že pre tento nástroj napísal osiem symfónií — sonát.

Alexandre Guilmant patrí medzi veľmi známych skladateľov druhej polovice 19. storočia. Jeho skladby pre organ, alebo s kombináciou organu sa tešia veľkej pozornosti. Prevláda v nich melodické vedenie jednotlivých hlasov, harmonická štruktúra je priehľadná.

Juhonemecká organová tvorba obdobia romantizmu a prvej polovice 19. storočia bola ovplyvnená koncertantnými improvizáciami s typickou juhonemeckou ľudovou melodikou. V duchu takýchto melódii písalo viacero organistov. Druhá polovica 19. storočia sa už plne obrátila k ideálu orchestrálnemu a do organovej tvorby preniká forma akoby orchestrálnej štylizácie sonáty.

Joseph Rheinberger, vo svojej dobe vysoko cenený autor organových skladieb, bol označovaný za druhého Bacha. Avšak nedostatok osobitého prejavu a silne prermantizovaná melodika spôsobili skorý zánik dvadsiatich sonát a množstva ostatných skladieb.

„K reprezentantom hudobného života v Košiciach na prelome 18. a 19. storočia patrí aj košický rodák (zo široko rozvetvenej hudobníckej rodiny Zombovcov) **František Xaver Zomb**, skladateľ, regenschori, publicista, pedagóg a výkonný umelec v hre na organe, klavíri, husliach. V rokoch 1811—1823 (teda do svojej smrti) pôsobil pedagogicky na najstaršej hudobnej škole na Slovensku, v Košiciach, ktorá vznikla roku 1784. Vo svojej dobe patril k váženým členom hudobno-umeleckej spoločnosti Košíc a členom košického umeleckého združenia (Kunstverein). Združenie malo na starosti pestovanie a šírenie hudobnej kultúry v meste. Zomb tu spolupracoval s kapelníkom grófky Andrásyovej A. E. Leebom, so skladateľom, vynikajúcim huslistom a violončelistom Jozefom Košovičom a ďalšími košickými hudobnými umelcami. Spolu s nimi sa zúčastňoval na hudobných produkciách vo vtedajších šľachtických a meštianskych domoch. F. X. Zomb bol v košických hudobných kruhoch známy nielen ako výborný výkonný umelec, ale aj ako uznávaný hudobný teoretik. O hudobnom živote Košíc publikoval články vo viedenskom časopise Allgemeine musikalische Zeitung.“

Dominantom bohatej činnosti F. X. Zomba je jeho skladateľská činnosť. Jeho skladateľský odkaz tvorí vyše 100 diel, z ktorých väčšina vyplýva z jeho funkcie regenschoriho a len malá časť je venovaná pedagogickým účelom. „Jeho skladby, v ktorých sa prelínajú slohové prvky baroka a klasicizmu, ďaleko prerastajú rámc dobovej úrovne domáciach skladateľov. Sú plné sviežosti, bezprostrednosti a úprimnosti výrazu.“ (Mária Potemrová)

Poľská organová kultúra má svoju slávnu minulosť, ale aj skvelú prítomnosť. Najvýznamnejší autori renesancie a baroka písali svoje najzávažnejšie diela pre tento krá-

ťovský nástroj. Množstvo veľmi dobrých nástrojov i vynikajúca interpretačná úroveň súčasných poľských organistov inšpirujú aj skladateľov dvadsiateho storočia, ktorí pre tento nástroj vytvorili rad pozoruhodných skladieb. V 19. storočí veľmi dôležité miesto v organovej tvorbe zaujali bratia Józef, Stefan a Mieczysław Surzyński. Z nich najmladší Mieczysław sa už značne zameral na skladby koncertantného charakteru.

Petr Eben po maturite na reálnom gymnáziu študoval na AMU v Prahe, klavír u prof. Raucha a kompozíciu u P. Bořkovca. Pôsobil ako hudobný dramaturg v Čs. televízii a ako lektor klavírnej hry a čítania partitúr na katedre dejín Karlovej univerzity v Prahe. V jeho skladateľskej práci môžeme vidieť záujem o niekoľko kompozičných žánrov. Sľubné výsledky dosiahol vo vokálnej tvorbe, predovšetkým piesňovými cyklami a zbormi. Dôležité miesto má tvorba pre organ, predovšetkým Koncert pre organ, Nedelňá hudba a cyklus 4 skladieb „Laudes“. K jeho najzrelším skladbám treba prirátať aj Koncert pre klavír. Už samotný výber žánrov hovorí veľa o jeho citlivom muzikantstve. Nejde za vonkajší efektom veľkých foriem, prežíva viac intímne nálady drobnejších útvarov. Komorný prejav vyžaduje citlivejší tvorivý prístup a ten nájdeme v starostlivej vypracovanosti, čistote a jemnosti.

Ernst Křenek, rakúsky skladateľ, jeden z najvýznamnejších predstaviteľov dodekafonického smeru. Študoval najprv na viedenskej Štátnej hudobnej akadémii, potom v Berlíne. Kompozície z obdobia prej svetovej vojny upozornili na originálny talent mladého skladateľa. Pôsobil v mnohých divadlech ako režisér a dirigent a prehľboval si znalosti scénickej problematiky. V počiatcoch období svojej tvorby Křenek pokračoval v neskororomantickej smere, v dvadsaťtych rokoch písal v neoklasicistickom štýle. Opera Karol V. sa stala začiatkom najmodernejšej fázy v jeho tvorbe. Skladateľ sa uchýlil k dodekafonickej tvorbe. Nie je to však presne schönbergovská dodekafónia — Křenek ju neobyčajne originálne a tvorivo prepracoval. Je skladateľom neustále hľadajúcim, vnímaným, s bohatou invenciou v oblasti práce so zvukovým materiálom. Jeho skladateľská tvorba je veľmi bohatá, z ktorej si vypočujeme Sonatínu pre hoboj sólo.

Slovenský skladateľ **Ján Zimmer**, sám vynikajúci organista a klavirista, prenáša aj do svojich početných symfonických skladieb prvky lineárnej predstavivosti. Po absolvovaní hry na organe pokračoval Zimmer v štúdiu hry na klavíri

u prof. A. Kafendovej a kompozície u prof. E. Suchoňa. Hru na klavíri absolvoval Klavírnym koncertom b mol a kompozíciu Klavírnou sonátu e mol, op. 4. Kompozičné štúdiá si ešte prehľbil na Vysokej škole F. Liszta v Budapešti a na medzinárodnom kompozičnom letnom kurze v Salzburgu. Od tých rokov možno zaznamenať prudký rozvoj Zimmerovej tvorby. Ako najschopnejší žiak u prof. E. Suchoňa rozvinul svoje schopnosti na poli inštrumentálnej a klavírnej tvorby. Z jeho tvorby pre organ odznie jeho **Organová symfónia**.

PATRONÁTY

Vysoká škola technická
Strojnícka fakulta
Hutnícka fakulta
Banícka fakulta
Stavebná fakulta
Elektrotechnická fakulta
Miešaný zbor Canticum technicom
Lekárska fakulta Univerzity P. J. Šafárika
Fakultná nemocnica s poliklinikou
Závody ľažkého strojárstva
Tatrasvit, n. p.
Vysoká vojenská škola letecká
Vysoká škola veterinárska
Stavoprojekt
Vinárske závody
Odborné učilište obchodné
Klub priateľov hudby pri ŠFK
BSP pri Rtg a mgv. terápii FN

Programový bulletin

XVI. MEDZINÁRODNÝ ORGANOVÝ FESTIVAL

Zodpovedný redaktor: Jozef V. Janovský, predseda Prípravného výboru KHJ

Zostavila: Angela Janušková, tajomníčka PV KHJ

Rozbor skladieb: Štefan Čurilla

Obáika: akademický maliar Tibor Gáll

Foto: V. Hák, S. Písecký, Slovkoncert

Náklad: 1000 ks

Tlač: Výchoslovenské tlačiarne, n. p., Košice

Cena Kčs 5.—

Zmena programu a účinkujúcich vyhradená

